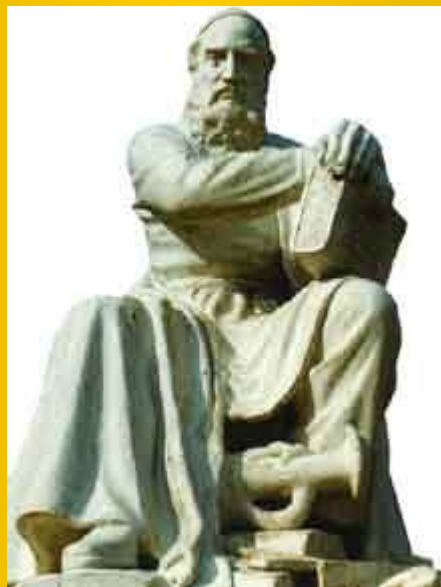
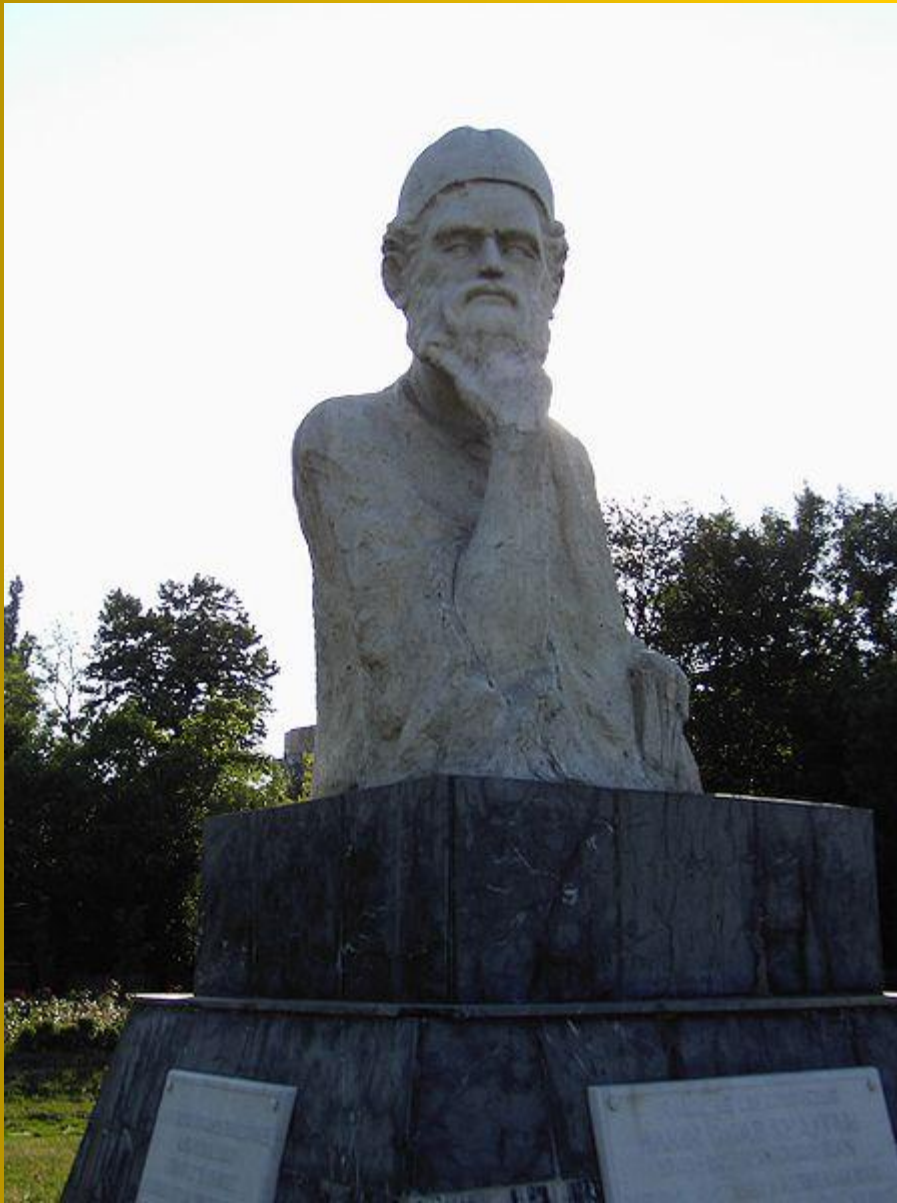

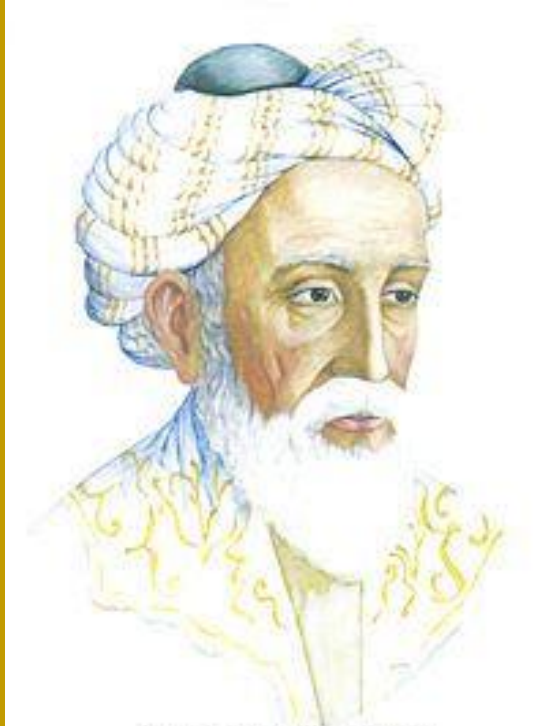
Омар Хайям

Поезія і життя

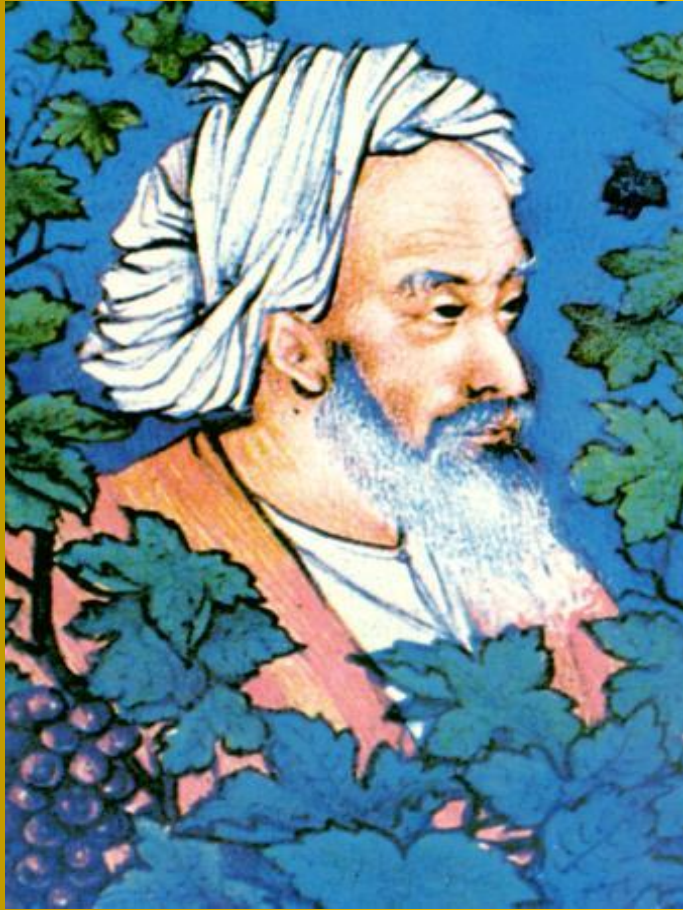
- На Близькому Сході Омар Хайям був знаний передусім як видатний учений. Слава про його дивовижні знання поширилася по всій Середній Азії. Він був видатним математиком, фізиком, астрономом, філософом — справжнім тогочасним енциклопедистом. «Імам Хорасану», «Вчений муж століття», «Знавець грецької науки», «Цар філософів Сходу і Заходу» — ось далеко не повний перелік почесних титулів Омара Хайяма у зоряні часи його слави.

Омар Хайям

Омар Хайям (18 травня 1048 р., Нішапур — 4 грудня 1131 р.) — перський поет, математик, філософ.

Повне ім'я Гіяс ед-Дін Абу-ль-Фатх Омар ібн Ібрахім ель-Хайямі ен-Найсабурі (перс. *غیاث الدین ابو الفتح عمر بن ابراهیم خیام نیشابوری*). Ед-Дін («допомога віри») — традиційне поважне ім'я вченого, Абу-ль-Фатх Омар ібн Ібрахім — власне ім'я Хайяма, ен-Найсабурі («нішапурський») — говорить про походження з Нішапура, одного з головних міст провінції Хорасан. Саме слово «Хайям» мовою фарсі означає «палатковий майстер» — вважають, що це вказівка на професію його батька або діда.

Омар Хайям

- Датою народження Омара Хайяма вважають 18 травня 1048 р. Цю дату вдалось встановити за гороскопом самого Омара Хайяма, який був складений при народженні або вирахований пізніше. Місце народження Хайяма — Нішапур — згадується у двох джерелах — у Шахразуя (історика XII ст.) у творі «Услада душ» та історика Ахмада Татаві в «Історії тисячоліть», написаної у 1589 році.

Гороскоп
Омара Хайяма

- Дата народження Омара Хайяма стала відома завдяки його сучаснику Аль-Бейхакі, який за гороскопом, знайденому після смерті у бумагах поета, заявив, що «у момент народження Омара, Сонце і Меркурій знаходились у ступені сходження у 3-му градусі Близнюків, Меркурій – у перігелії, а Юпітер – у потроєнні.
- Індійський вчений Свами Говінда Тіртха проаналізував ці дані за індійськими таблицями еферемід і прийшов до висновку, що планети могли розташуватися таким чином тільки 18 травня 1048 року.

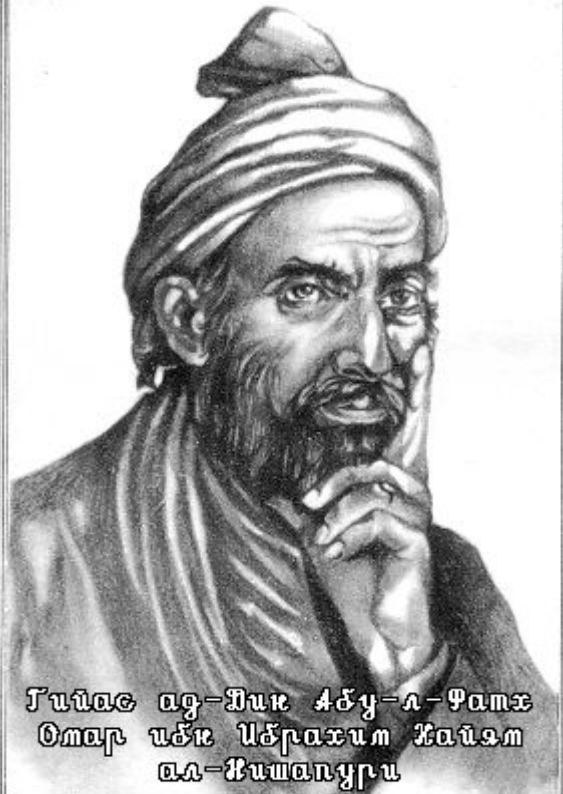
- Нішапур, розташований на сході Ірану, був, по визначенню істориків, найвеличнішим містом давньої культурної провінції Хорасан в XI столітті. Населення нараховувало декілька сот тисяч жителів, в місті було не менше 50-ти великих вулиць, більш, ніж 50 різновидів ремесел, багато базарів та ярмарок. Нішапур уславився своїми бібліотеками, з XI століття у місті діяли школи середнього та вищого типу — медресе. Ось у такому місті пройшли дитячі та юнацькі роки Омара Хайяма.

Омар Хайям

Даних про молоді роки Омара дуже мало. Відомо лише, що «у 17 років він досяг глибоких знань у всіх областях філософії» (Ахмад Табрізі, письменник XV століття), був «знавцем мовознавства, мусульманського права та історії» та був «послідовником Абу Алі у різних областях філософських наук» (Ал-Байхаки, історик XII ст.). У той час під філософськими науками розуміли різні науки: теоретичні — «вищу науку» (або «метафізику», тобто філософію в нинішньому розумінні), «середню» — математику та «нижчу» науку — фізику, а також практичні науки, до яких належали політичні, юридичні науки та науки, що пов'язані з моральністю.

Омар Хайям - вчений

Гуіає аг-Вик Абу-л-Фанх
Омар ук Ибрахим Хайям
ал-Жшапури

Наукова діяльність Омара Хайяма протікала при дворі караханідського принца (хакана) Шамс ал-Мулука (1068—1079 рр.). Літописці XI століття зазначають, що бухарський правитель оточив Омара Хайяма пошаною і запрошував «сісти його поруч із собою на трон».

У 1074 році Омара Хайям запросили до двору могутнього султана Малік-шаха (1072-1092 рр.), у місто Ісфахан. Того року почався 20-літній період його особливо плідної наукової діяльності, блискучої за досягнутими результатами.

Математика
Омара Хайяма

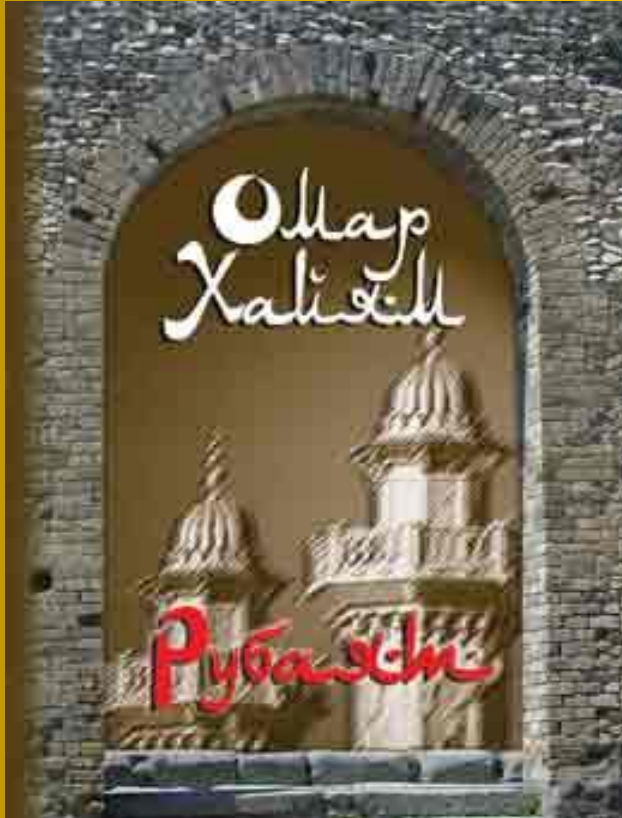
- У філософії Омар Хайям вважав себе послідовником Ібн Сіни (Авіценни), модель Всесвіту якого з «Книги зцілення» була сприйнята західноєвропейськими вченими і відтворена у «Божественній комедії» Данте. У двадцять п'ять років написав свій перший алгебраїчний трактат, що уславив його як ученого. Він займався астрономією, на підставі багаторічних спостережень за рухом небесних тіл склав «Астрономічні таблиці Малік-шаха» — «Зідж-і Маликшахі». Ці таблиці розповсюдили на середньовічному Сході. Також провів календарну реформу. Календар, запропонований Омаром Хайямом, був на 7 секунд точніше нині діючого григоріанського (розробленого в XVI столітті). У Ісфахані, при дворі Малік-шаха, Омар Хайям займався математикою. Алгебраїчні твори Омара Хайяма — їх збереглося до наших днів два (третій, без назви, не знайдений) — містили теоретичні висновки надзвичайної важливості.

- **Життя і творчість Омара Хайяма – це постійний пошук істини. Та чим ближче він наближався до істини, тим більше усвідомлював, що вона недосяжна, а всі знання мізерні і бліднуть перед одвічною таємницею творення Всесвіту і людини. На схилі літ він дійшов такого іронічного висновку:**

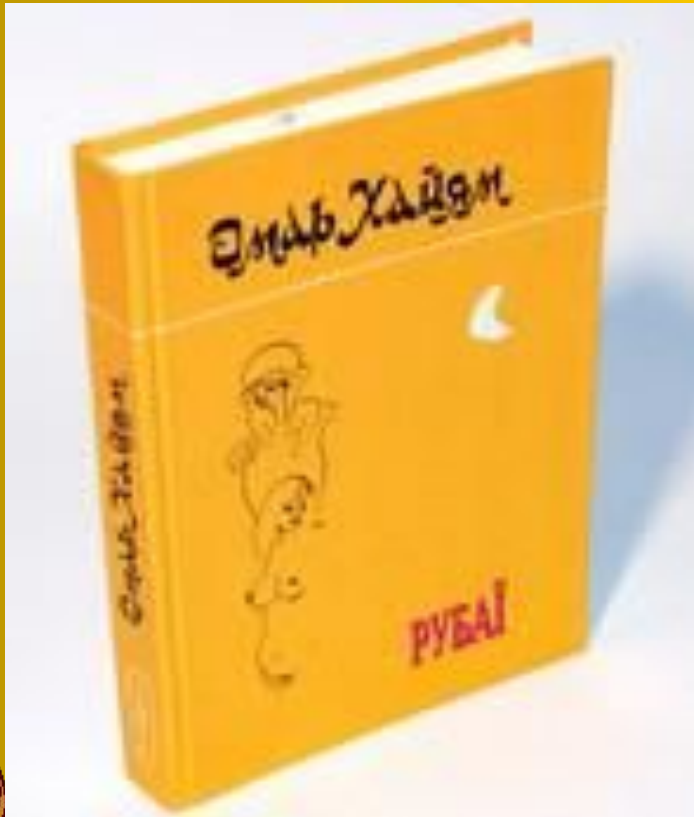
***Я тільки й знаю, що знання шукаю,
В найглибші таємниці проникаю.
Я думаю вже сімдесят два роки —
І бачу, що нічого я не знаю.***

Поезія

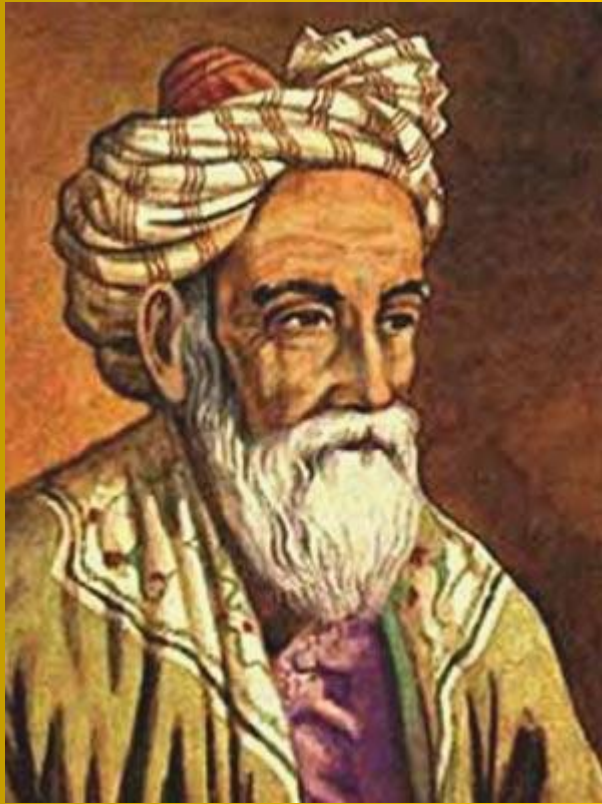

- Поетичні перлини поета – рубаї (лірико-філософські чотиривірші) – були об'єднані сходознавцями-перекладачами у збірку «Рубайят», що відома нині у всьому світі. На відміну від інших поетів Сходу, Омар Хайям був послідовним прихильником цього найскладнішого жанру персько-таджицької лірики. Принципово нове, що привніс Омар Хайям у цей традиційний жанр, полягає в науково-філософській глибині чотиривірша, яка в його творчості ґрунтується на раціоналістичній світоглядній основі.

«Рубайят Омара Хайяма»

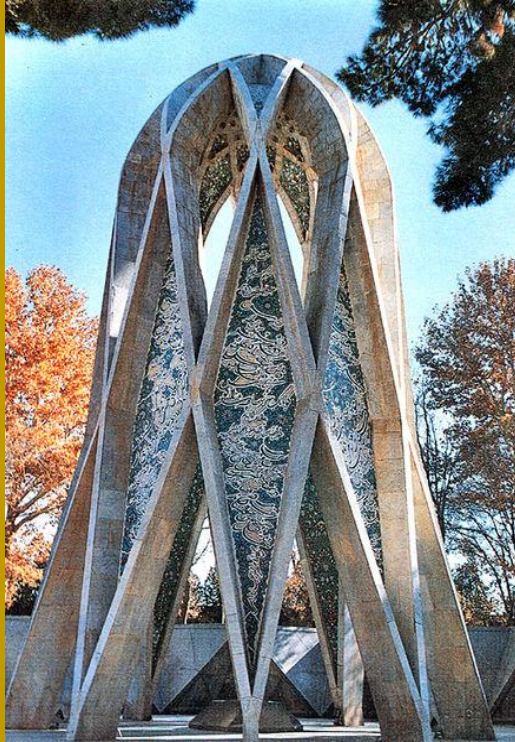

- Відносно кількості написаних Хайямом рубаї остаточної відповіді дослідниками не дано. Всі списки, які знаходяться в Європі, ледве нараховують більш ніж 1200 чотиривіршів. Вчений-дослідник творчості Хайяма Свами Говінда Тіртха визначив сумарний об'єм «Хайяміади» у 2200 рубаї. Вчені сходяться на думці, що чотиривіршів, написаних Хайямом, не більше 1900. Всесвітню славу твори Омара Хайяма здобули у ХІХ ст. завдяки Едварду Фіцджеральду, англійському літератору, який у 1859 році видав книжечку у 24 сторінки з назвою «Рубайят Омара Хайяма з Нішапуру» і яка викликала захоплення віршами Хайяма не тільки у Європі, а й в Америці та у країнах Сходу.

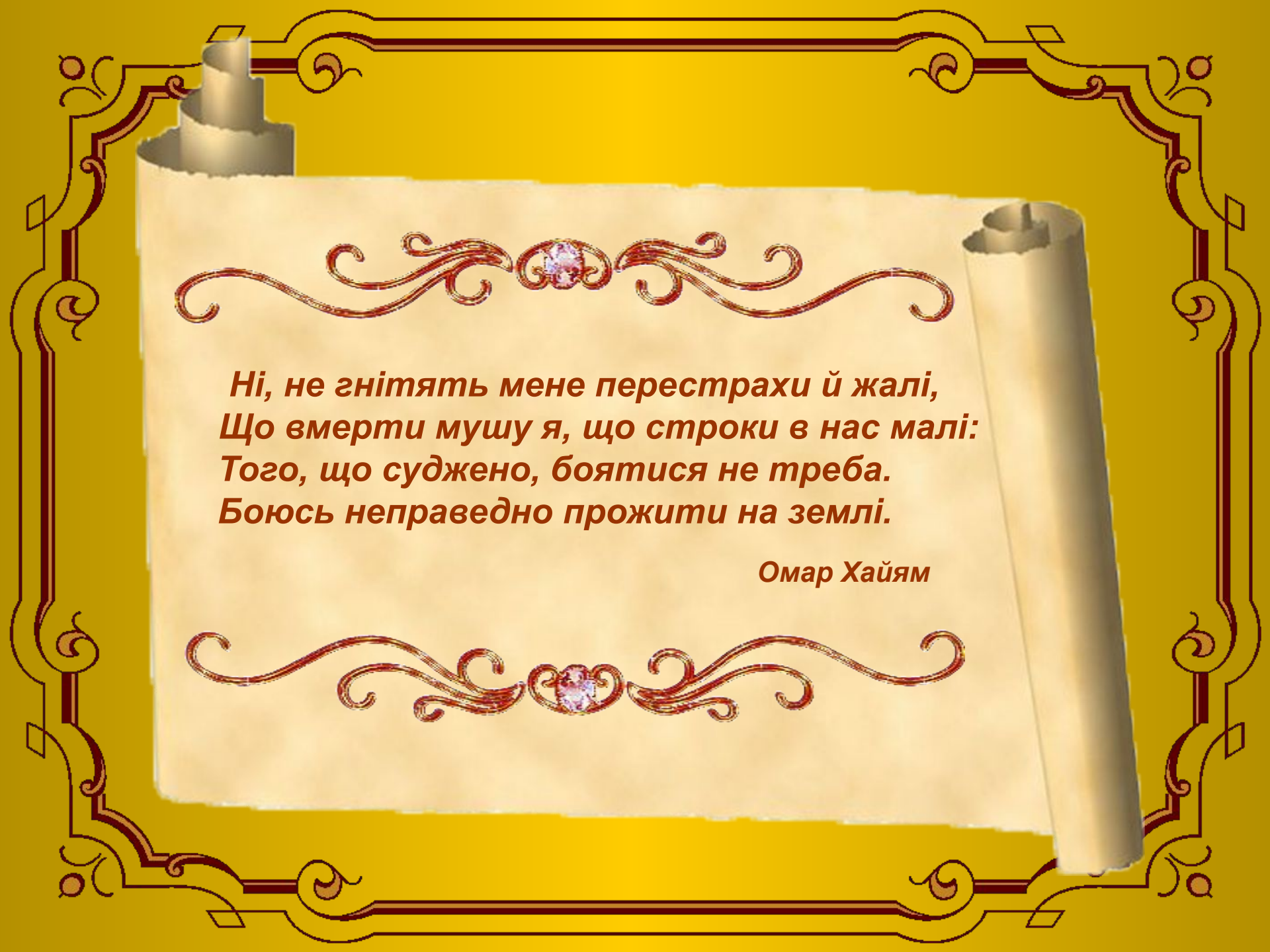
Омар Хайям

- **Останні роки свого життя Омар Хайям провів у Нішапурі, читаючи книги і розмірковуючи про сенс буття. Як стверджує молодший сучасник поета — Бейхак, у день смерті, відклавши книгу Ібн Сіни, Омар Хайям написав заповіт. Потім помолився і після цього не їв і не пив. Коли закінчив останню вечірню молитву, вклонився до землі і сказав: «О Боже мій, Ти знаєш, що я спізнав Тебе в міру моїх можливостей. Пробач мені, моє пізнання Тебе — це мій шлях до Тебе». І помер.**

**Мавзолей Омара Хайяма
у Нішапурі.**

Колись Омар Хайям сказав у присутності Ан-Нізамі ас-Самарканді, що могила його буде розташована на такому місці, «де кожної весни вітерець буде осипати мене квітами». У 1136 році Ан-Нізамі ас-Самарканді, як він зазначив, через 4 роки після смерті Хайяма, захотів вклонитися праху великої людини і зайшов на цвинтар Хайре у Нішапурі. Біля підвалин стіни, що відгороджувала сад, була його могила, а грушеві та абрикосові дерева, перехилиючись із саду, вкривали могилу своїми квітами. Ан-Нізамі ас-Самарканді згадав слова свого кумира і розплакався – на всій землі не могло бути кращого місця для майстра. Могила Хайяма знаходиться У Нішапурі біля могили імама Махрука.

A decorative scroll with a yellow background and a dark red border. The scroll is unrolled, showing a white surface with a red decorative flourish at the top and bottom. The text is written in a dark red, serif font. The scroll is set against a yellow background with a dark red border.

*Ні, не гнітять мене перестрахи й жалі,
Що вмерти мушу я, що строки в нас малі:
Того, що суджено, боятися не треба.
Боюсь несправедливо прожити на землі.*

Омар Хайям